

DÜZCE YÖRESİNDEKİ GEBELERDE FOLİK ASİT KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Aslı SOMUNKIRAN, Ayşe Efe ARICAN, Oğuz YÜCEL

Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı

ÖZET

Amaç: Düzce yöresinde yaşayan gebelerin gebelik öncesi folik asit kullanımı oranını, folik asitle ilgili bilgilerini ve bilgi düzeyi ile öğrenim durumu ilişkisini araştırmaktır.

Metod: Aralık 2004-Şubat 2005 tarihleri arasında gebelik takibi için başvuran 128 sağlıklı gebeye folik asit ile ilgili bilgilerini ölçmek için özel olarak oluşturulan anket uygulandı.

Bulgular: Anket uygulanan gebelerin % 58,6'sında (75 gebe) gebeliğin planlı olduğu görüldü. Bu gebelerden 14'ü (%10,9) folik asit kullanmaya gebelik öncesi başlamıştı. Folik asit kullanmaya gebelik öncesi başlayan hastaların %78,6'sının (11 gebe) sağlık çalışanı olduğu görüldü.

Sonuç: Sonuçlarımız gebelik öncesi ve erken gebelikte folik asit kullanılmamasının temel nedeninin ilaç uyumu sorunu değil bilgi ve yönlendirme eksikliği olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar kelimeler: folik asit, gebelik, nöral tüp defekti.

SUMMARY

Periconceptional folic acid use among women living in Duzce region

Aim: The objectives of this study were to determine the rate of periconceptional folic acid use among women living in Duzce region, to assess folic acid awareness and to examine the association between folic acid use and education level.

Methods: A questionnaire was administered to all pregnant women attending to our antenatal care clinic between December 2004 and February 2005.

Results: One hundred and twenty eight women were interviewed during the study period. Seventy-five women (58.6%) planned their pregnancy. Of these women fourteen (10.9%) used folic acid supplements before conception. 78.6% of women who took folic acid before conception (11 women) were health workers.

Conclusion: The lack of information is the main reason why folic acid is not used preconceptionally and in early pregnancy.

Key words: folic acid, pregnancy, neural tube defects.

GİRİŞ

Konsepsiyondan sonraki 17-30. günlerde embriyoda nöral tüp oluşur ve kapanır. Nöral tüpten daha sonra omurilik, beyin ve kafatası gelişir. Nöral tüpün kapanmaması sonucu nöral tüp defektleri (NTD) oluşur (1). Gebelik öncesi günlük 400 µg folik asit alımının NTD riskini azalttığı çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir

(2,3). Konuyla ilgili başlıca ve en önemli araştırma 1991'de yapılmış ve % 72'lik bir koruyucu etki tespit edilmiştir(4).

Ülkemizde gebelerin gebelik öncesi ve esnasında folik asit kullanımının faydaları ile bilgi düzeylerini ölçen bir çalışmada tüm gebeliklerin % 71'i planlı olmasına rağmen hastaların sadece % 1'inin gebelik öncesi folik asit kullandığı tespit edilmiştir(5). Aynı çalışmada

hastaların sadece % 6,4'ü folik asit kullanımının NTD görülme sıklığını azalttığını bildiklerini ifade etmişlerdir (5). Daha önce bir veya daha fazla NTD'li çocuk doğurmuş hastaların dahil edildiği bir araştırmada gebelik öncesi folik asit başlanması NTD tekrarını ülkemiz koşullarında da anlamlı olarak azalttığı gösterilmiştir(6).

Çalışmamızın amacı Düzce yöresinde yaşayan üreme çağındaki kadınların folik asit konusundaki bilgilerini ve kullanımı oranlarını araştırmak ve bu iki parametrenin öğrenim düzeyi ile ilişkisini değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Düzce Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı gebe polikliniğine Aralık 2004-Şubat 2005 tarihleri arasında antenatal izlem için başvuran 128 sağlıklı gebe çalışmaya dahil edildi. Tüm hastalara folik asit ile ilgili bilgilerini ölçmek için özel olarak oluşturulan anket uygulandı. Ankette yaş, öğrenim durumu, meslek, gebelik-doğum-düşük-küretaj sayısı gibi demografik özellikleri ortaya çıkaran sorulara ek olarak hastaların folik asit ile ilgili bilgilerini ölçmeye yardımcı sorular da soruldu. Gebelik öncesi ya da gebelikte folik asit kullanan hastaların ilaca nasıl ve kimin tavsiyesi ile (doktor, hemşire, eczacı, vb.) başladıkları ve kullandıkları preparatlar öğrenildi. Kullanılan vitamin preparatı hastaların sağlık karnelerindeki reçetelerden öğrenildi ya da piyasadaki mevcut ilaçlar hastalara gösterilerek hastanın kendi ilacını ayırt etmesi istendi. Böylece vitamin kullanan hastalarda alınan folik asidin dozu da öğrenilmiş oldu. Veriler SPSS 11.0 paket programı (SPSS Inc., Chicago, USA) kullanılarak analiz edildi. Gruplar arası karşılaştırmada ki-kare testi kullanıldı.

BULGULAR

Anket uygulanan 128 gebenin yaş ortalaması 28.1 ± 5.3 (17-43) idi. Olguların %26.6'sı ilkökul mezunu, %40.7'si ortaokul-lise mezunu, %32.8'i üniversite mezunuydu. Gebelerin %40'ı primigravid idi. %59.4'ü ev hanımı, %18.8'i öğretmen, %10.9'u sağlık çalışanı, %10.9'u esnaf veya memur olarak çalışmaktaydı. Hastaların % 58,6'sında (75 gebe) gebeliğin planlı olduğu görüldü.

Hastaların %10,9'u (14 gebe) folik asit kullanmaya gebelik öncesi başlamıştı. Gebelik öncesi folik asit kullanımı ile meslek ilişkisi değerlendirildiğinde ilaca

gebelik öncesi en sık başlayan grubun %78.6 ile sağlık çalışanları olduğu görüldü (11 gebe). Gebeliğin ilk üç ayında folik asit başlanan hasta sayısı 56 (%43.8) idi. Tüm gebelerin %54.7'si gebelik öncesi ya da gebeliklerinin herhangi bir aşamasında folik asit kullanmıştı. Folik asit kullanımı ile sosyodemografik özelliklerin ilişkisi tablo 2'de özetlenmiştir. Gebeliğinin herhangi bir döneminde folik asit kullanan tüm gebeler ele alındığında folik asit en sık doktorlar tarafından başlanmıştı (62 gebe, %88.5).

Tablo 1: Folik asit kullanımı ile demografik özelliklerin ilişkisi

Demografik özellik	Toplam gebe (n/%)*	Gebelik öncesi kullanan gebeler (n/%)**	Herhangi bir zamanda kullanan gebeler (n/%)**
MESLEK	128	14 (%10.9)	70 (%54.7)
Ev hanımı	76 (%59.4)	-	18 (%23.7)
Öğretmen	24 (%18.8)	2 (%14.2)	24 (%100)
Sağlık personeli	14 (%10.9)	11 (%78.6)	14 (%100)
Esnaf-memur	14 (%10.9)	1 (%7.1)	14 (%100)
ÖĞRENİM	128	14 (%10.9)	70 (%54.7)
İlkokul	34 (%26.6)	-	4 (%11.7)
Ortaokul	18 (%14)	-	7 (%38.9)
Lise	34 (%26.6)	5 (%14.7)	17 (%50)
Üniversite	42 (%32.8)	9 (%21.4)	42 (%100)
GRAVİDA	128	14 (%10.9)	70 (%54.7)
Primigravid	51 (%40)	7 (%14)	39 (%76.4)
Multipar	77 (%60)	7 (%9)	31 (%40.2)

* Toplam gebeler içinde o grubun hasta sayısı ve yüzdesi

** Aynı grup içinde ilaç alanların sayısı ve yüzdesi

TARTIŞMA

NTD fetal gelişimin 22-28. günlerinde, pek çok hasta henüz gebe olduğunu bile fark etmeden önce oluştuğu için folik asit tedavisine gebeliğin birinci ayından sonra başlamak NTD'ni önlemek açısından fayda sağlamamaktadır. Bu nedenle Amerikan Halk Sağlığı Servisi gebe kalma ihtimali olan her kadının günde 400µg folik asit almasını önermiştir(7). 1992'deki bu öneriyi takiben pek çok ülke de benzer önerilerde bulunmuştur(8,11).

"Türkiye'de Konjenital Malformasyon Sıklığı, Dağılımı, Risk Faktörleri ve Yeni doğanların Antropometrik Değerlendirmesi Araştırması-1993" sonucunda ülkemizde NTD'nin binde 3 sıklığında görüldüğü saptanmış ve Türkiye'de sık görülen konjenital anomaliler arasında olduğu belirtilmiştir(12). Ülkemizde yapılan bir araştırmada daha önce NTD'li çocuk doğurmuş 190 kadına gebelikten en az 2 ay önce başlayıp en erken gebeliğin ikinci ayına kadar folik asit (5mg/gün) verilmesi sonucu NTD'nin tekrar etmediği izlenmiştir. Aynı çalışmada daha önce NTD'li çocuk öyküsü olup folik asit kullanmayan hastalarda

NTD % 4.04 oranında tekrar görülmüştür. NTD ile folik asit ilişkisi bu kadar net olmasına rağmen üreme çağındaki kadınlarda konuyla ilgili bilgi eksikliğini gösteren çalışmalar mevcuttur^(5,13). Son bir yıl içinde doğum yapmış 818 kadının dahil edildiği bir ankette katılımcıların sadece %22'sinin folik asitle ilgili bilgisi olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada hastaların %13'ü folik asit ile NTD bağlantısını bildiklerini söylemişlerdir. Üniversite mezunlarının diğerlerine göre konuyla ilgili daha fazla bilgili olduğu görülmüştür⁽¹³⁾.

Çalışmamızda tüm gebeliklerin % 58,6'sı planlı olmasına rağmen folik asit kullanımına gebelik öncesi başlayan hasta sayısının sadece 14 (%10.9) olduğunu gördük. Gebelik ister planlı ister planlanmamış olsun ilk gebelik kontrolünde hastaların büyük kısmına folik asit başlanmış ve folik asit başlanan tüm gebeler ilacı düzenli almışlardı. Bu durum hastaların gebelik öncesi ilaca başlamama nedeninin ilaç uyumu sorunu değil bilgi ve yönlendirme eksikliği olduğunu düşündürmektedir. Yine folik asit kullanmaya gebelik öncesi başlayan hastaların hemen hepsinin sağlık çalışması olması yeterli bilgiye sahip hastaların ilaç kullanmaya istekli olduklarını göstermektedir. Gebelikte folik asit kullanmayan hastaların tümünün ev hanımı olması, bu hastaların sosyal güvencelerinin ya da ekonomik bağımsızlıklarının olmaması nedeniyle erken gebelikte kontrole gidememelerine bağlı olabilir.

Değişik ülkelerde yapılan araştırmalarda üreme çağındaki kadınların folik asitle ilgili bilgi sahibi olma oranları % 46.4 ile % 85.2 arasında değişmektedir^(14,18). Aynı şekilde üreme çağındaki kadınlarda folik asit kullanım oranı %20 ile %68 arasında bildirilmektedir^(14,19). Hem bizim çalışmamızın hem de ülkemizde Trakya ve Konya yörelerinde yapılmış diğer çalışmaların^(5,13) sonuçları bahsedilen diğer ülkelerin sonuçları ile karşılaştırıldığında folik asit ile ilgili bilgilendirme eksikliği göze çarpmaktadır.

Yöremizdeki gebelerde gebelik öncesi folik asit kullanımının azlığı, üreme çağındaki kadınların folik asitle ilgili daha ayrıntılı bilgilendirilmeleri gerektiğini düşündürmektedir. Bu amaçla öncelikle ebe, hemşire ve aile hekimleri gibi hastaların ilk etapta ulaşacağı sağlık personelinin hastaları bilgilendirme yönünde eğitilmesi gerekmektedir. Ayrıca her ne sebeple olursa olsun sağlık kuruluşuna başvuran üreme çağındaki kadınlara folik asitle ilgili bilgi verilmesi ve kolay anlaşılabilir broşürler dağıtılması uygun olabilir.

KAYNAKLAR

1. Botto LD, Moore CA, Khoury MJ, Erickson JD. Review article- Neural tube defects. N Engl J Med - Medical Progress 1999; 341: 1509-19.
2. Lumley J, Watson L, Watson M, Bower C. Periconceptional supplementation with folate and/or multivitamins for preventing neural tube defects. Cochrane Database Syst Rev 2000; CD001056.
3. Berry RJ, Li Z, Erickson JD et al. Prevention of neural-tube defects with folic acid in China. China-U.S. Collaborative Project for Neural Tube Defect Prevention. N Engl J Med 1999; 341: 1485-90.
4. MRC Vitamin Study Research Group. Prevention of neural tube defects: Results of the Medical Research Council vitamin study. Lancet 1991; 338: 131-7.
5. Yüce MA, Candaş T, Sayın NC, Balkanlı-Kaplan P, Güçer F, Yardım T. Olgularımızda gebelik öncesi ve gebelikte folik asit kullanımı Türk Fertilite Dergisi 2001;9(3):251-7.
6. Aydınlı K, Çağdaş A, Kayserili H, Kuseyri F, Tükel T, Eriş H, Apak MY. Prekonsepsiyonel folik asit ve multivitamin tedavisinin nonsendromik nöral tüp defektlerinin yineleme riski üzerine etkisi Türkiye Klinikleri Jinekoloji-Obstetrik 1999; 9(3):183-9.
7. Centers for Disease Control. Recommendations for the use of folic acid to reduce the number of cases of spina bifida and other neural tube defects. MMWR Recomm Rep 1992;41:1-7.
8. Van Allen MI, Fraser FC, Dallaire L, et al. Recommendations on the use of folic acid supplementation to prevent the recurrence of neural tube defects. Clinical Teratology Committee, Canadian College of Medical Geneticists. CMAJ 1993;149:1239-43.
9. Rasmussen LB, Andersen NL, Andersson G, et al. Folate and neural tube defects. Recommendations from a Danish working group. Dan Med Bull 1998;45:213-7.
10. Botto LD, Lisi A, Robert-Gnansia E, Erickson JD, Vollset SE, Mastroiacovo P, et al. International retrospective cohort study of neural tube defects in relation to folic acid recommendations: are the recommendations working? BMJ 2005; 330(7491):571. doi:10.1136/bmj.38336.664352.82
11. Kondo A, Kamihira O, Shimosuka Y, Okai I, Gotoh M, Ozawa H. Awareness of the role of folic acid, dietary folate intake and plasma folate concentration in Japan. J Obstet Gynaecol Res 2005;31:172-7.
12. Tunçbilek E. ve ark. Türkiye'de konjenital malformasyon sıklığı, dağılımı, risk faktörleri ve yenidoğanların antropometrik değerlendirmesi. TÜBİTAK Matbaası, Ankara 1996.
13. Unusan N. Assessment of Turkish women's knowledge concerning folic acid and prevention of birth defects. Public Health Nutr 2004;7: 851-5.
14. Abdulrazzaq YM, Al-Gazali LI, Bener A, et al. Folic acid awareness and intake survey in the United Arab Emirates. Reprod Toxicol

- 2003;17: 171-6.
15. Daltveit AK, Vollset SE, Lande B, Oien H. Changes in knowledge and attitudes of folate, and use of dietary supplements among women of reproductive age in Norway. *Scand J Public Health* 2004;32:264-71.
 16. Amitai Y, Fisher N, Haringman M, Meiraz H, Baram N, Leventhal A. Increased awareness, knowledge and utilization of preconceptional folic acid in Israel following a national campaign. *Prev Med* 2004;39:731-7.
 17. Bener A, Al Maadid MG, Al-Bast DA, Al-Marri S. Maternal knowledge, attitude and practice on folic acid intake among Arabian Qatari women. *Reprod Toxicol* 2006;21: 21-5.
 18. CDC. Use of dietary supplements containing folic acid among women of childbearing age-United States. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2005;54:955-8.
 19. Coll O, Pisa S, Palacio M, Quinto L, Cararach V. Awareness of the use of folic acid to prevent neural tube defects in a Mediterranean area. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol* 2004;115:173-7.